

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 15. februar 2011 truffet vedtak i

Sak nr: 85/10 (arkivnr: 201000567-16)

Saken gjelder: Klage fra A på tingrettsdommer B ved X tingrett.

Utvalgsmedlemmer: Unni Sandbukt (leder)
Randi Grøndalen
Bjørn Halvor Wikasteen
Halvor Kjølstad
Björg Tørresdal

Bjørn Halvor Wikasteen møtte som varamedlem for Jeppe Normann, som hadde forfall.

Offentlighet: Vedtaket er offentlig, jf. offentleglova § 3.

Vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder misnøye med saksbehandlingen.
2. Det foreligger for øvrig ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.

Innledning:

Ved brev av 23. august 2010 har A inngitt klage på tingrettsdommer B ved X tingrett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt B som ved brev av 26. oktober 2010 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra advokat C. Klagen er supplert ved brev av 27. desember 2010 fra A.

Konstituert sorenskriver ved X tingrett er orientert om klagen og har den 28. oktober uttalt at hun ikke har supplerende bemerkninger til uttalelsen fra B.

Saksfremstilling:

Klagen er knyttet til en sivil sak for X tingrett som ble behandlet etter småkravsprosessen i tvisteloven.

Klager, A, innga stevning til X tingrett 28. mai 2010. Saken ble tildelt tingrettsdommer B. Saksøkte var representert ved prosessfullmektig, advokat C.

Muntlig forhandling i saken ble holdt 17. august 2010 fra kl 1300 til kl 1515. Dom ble avsagt samme dag. Saksøkte ble i dommen frifunnet og tilkjent sakskostnader for forliksrådet og tingretten.

Klager – A – har i hovedsak vist til følgende:

”Tirsdag 17.08.10 var jeg saksøker i sak vedrørende småkrav, anket etter behandling i forliksrådet. Under og etter rettsaken reagerte jeg på måten dommeren ledet saken på, og følte min rettsikkerhet krenket. Selv om det er en småkravsak bør man få en verdig behandling når man søker til rettsvesenet for å oppnå rettferdighet. Man er forberedt på ikke å få medhold i sin sak, men er ikke forberedt på å bli krenkende behandlet av sakens dommer.

Jeg presederte min egen sak etter råd fra advokat, som mente sakens pengemessige krav var så vidt lavt (15 000 kr) at advokatens honorar for å inndrive denne summen ville overstige kravet betydelig. Siden jeg søkte rettferdighet og ikke kun penger, valgte jeg å presedere saken selv.

Dommeren åpnet med å fortelle at han hadde lest sakens dokumenter, og legge tidsmessige restriksjoner på partsforklaringen. Siden jeg hadde forberedt en relativt omfattende partsforklaring, (ca 40 min), ba jeg om litt tid til å se på hva jeg kunne utelate. Dette ble avslått, og dommeren hevdet at saken var såpass klar at han kunne styre min partsforklaring til de punkter det var interessant å opplyse. Underveis ble jeg avbrutt, dommeren lot motparten svare på spørsmål dommeren stilte til meg under min partsforklaring, og jeg ble stoppet uten at jeg følte at jeg på noen måte hadde fått belyst mine poenger. Jeg hadde meldt et vitne i saken, og dommeren avlyste vitneavhøret og tok ikke mine protester til følge. Jeg ble avledet og stoppet såpass mange ganger at jeg mistet tråden, sammenhengen og oversikten i saken. Jeg var totalt uforberedt på den typen manglende respekt. Jeg mistet også av syne et vesentlig poeng med å stille mitt vitne.

Lenger ut i saken ble det under motpartens saksfremstilling fremlagt saksforhold som jeg var blitt nektet å legge frem i min. Disse ble ufullstendig fremlagt av motparten, men nå ble jeg stoppet i forsøk på å korrigere faktaforhold. Når det var min tur å spørre ut motparten når hun forklarte seg, ble jeg på samme måte avbrutt og stoppet. Jeg ba om ro til å fullføre mine resonnementer. Jeg forklarte at jeg merket jeg ble avledet og ikke fikk til å presentere saken og poengene jeg ønsket, men dette ble ikke hensyntatt. Også i min sluttprosedyre ble

jeg stoppet og avledet. På det tidspunktet hadde jeg gitt opp å få til å presentere saken min, og protesterte ikke lenger.

Dommeren virket åpenbart partisk, og viste min motpart sympati underveis. Dommeren stilte spørsmål og kom med kommentarer som viste at han ikke hadde lest dokumentene på tross av at han hevdet at han hadde gjort dette i begynnelsen av møtet. Han hadde tydeligvis bestemt seg for sakens utfall før den muntlige sluttbehandlingen. Dette lot han skinne tydelig i gjennom, men benektet det på direkte spørsmål. Det virket som han hadde bestemt seg for at jeg hadde reist sak uten grunn.

Jeg vil oppsummere klagen til å presisere at jeg reiste sak ut fra et ønske om å bli hørt i min sak, forberedt på at jeg ikke dermed fikk medhold. Jeg hadde forberedt min sak etter beste evne, og følte disse forberedelsene helt bortkastet siden jeg ikke kom til orde og fikk presentere saken min tilfredsstillende. Jeg har dermed blitt berøvet muligheten til å finne meg til rette med et mulig tap, siden rettsaken ikke var rettferdig. Det er viktig for publikum at man kan stole på retten, noe som etter dette føles vanskelig. Det kan ikke være meningen med et rettsvesen vi alle er med på å finansiere og støtte at det skal godta at dommere utøver slik krenkende oppførsel i sitt embete. Jeg ber rette vedkommende ta de nødvendige skritt i saken.”

I brev av 27. desember 2010 har A videre blant annet uttalt:

”Til sist vil jeg bemerke at jeg reagerte svært negativt på hvordan dommeren kommenterte med hån i tonefallet en påstand fra meg som det før tingrettsaken ikke var varslet tvist om. Denne påstanden var at taket mitt var fortsatt stygt, selv etter klage til D og ett forsøk på utbedring. Maler E bekreftet denne påstanden og dokumenterte at det var stygt pga at det var "klattmalt". Min motpart omtalte denne påstanden som at "jeg ikke var fornøyd". Min motpart ble forut for utbedringen flere ganger tilbudt å sjekke takets tilstand ved selvsyn og ved egen takstmann, før maler E malte på nytt. Dette ønsket hun ikke å gjøre. Likevel sår motparten tvil om maler E dokumentasjon, og dommeren ser på regningen fra D og omtaler deretter med hån i stemmen; "så dette skal være klattmalt".

Innklagede – tingrettsdommer B – har i hovedsak vist til følgende:

”Jeg kjenner meg ikke igjen i den beskrivelse som A gir av meg i klagen.

Klagen gjelder som nevnt forhold ved min prosessledelse i muntlig sluttbehandling i småkravsprosess. Jeg har forståelse for at selvprosederende parter, som ikke har den nødvendige kjennskap til rettsvesenet eller de rettsregler som regulerer saksavvikling og sakens materielle sider, kan finne det vanskelig å akseptere eller forstå den rettleiding de får. Slike situasjoner oppleves ofte tilsvarende vanskelig for den som er dommer i saken.

På bakgrunn av de mange fremlagte dokumenter fra A's side ble hun innledningsvis i sluttmøtet rettleidet med hensyn til de deler av saken som krevde en grundig gjennomgang fra hennes side. Hun ble også rettleidet med hensyn til de deler av faktum som var ubestridt og som det derfor ikke var nødvendig å gå nærmere inn på. Jeg mener at min gjennomgang var forståelig. F og hennes prosessfullmektig hadde ingen merknader til min gjennomgang. A fikk deretter ordet til fremstilling av saken. Det viste seg at min rettleiding ikke ble fulgt, og jeg ba henne om å ha fokus på de deler av saken som hun tidligere var rettleidet om. Jeg opplevde det som vanskelig å rettleide henne, og det virket for meg at hun ikke ville akseptere rettleidingen hun fikk. Det ble også stilt noen spørsmål fra min side til saken noe hun tydeligvis hadde problemer med å akseptere.

A kan heller ikke høres med at hun ikke fikk tilstrekkelig med tid til å presentere saken innledningsvis og i sin partsforklaring. Det nevnes at vi setter av tre timer til sluttmøte i småkravsprosess, noe som også var forsvarlig tidsbruk i denne saken.

Det er korrekt at A ønsket å føre et vitne i saken. Slik saken lå an etter at retten hadde hørt fremstillingene av saken fra begge sider og partsforklaringene, var det ikke nødvendig med det tilbudte vitnet. Jeg begrunnet hvorfor retten ikke hadde behov for å høre vitnet, og F og hennes prosessfullmektig hadde ingen merknader til at vitnet ble frafalt. A frafalt også vitnet. Det er derfor ikke korrekt at jeg skal ha nektet henne å føre et vitne.

Jeg bestrider at jeg skal ha favorisert motparten i sluttmøtet. All den tid motparten var representert ved en godt forberedt prosessfullmektig, som i tillegg hadde fokus på de sentrale sider ved saken, ble det naturlig nok ikke stilt så mange spørsmål fra min side til prosessfullmektigen og hans part. At det ikke ble stilt så mange spørsmål fra min side og heller ikke rettet overfor motpartens prosessfullmektig, betyr ikke at jeg favoriserte F og hennes prosessfullmektig.

Det fremgår av dommen at A tapte saken fullstendig å ble pålagt å erstatte motpartens saks kostnader for forliksrådet og tingretten. Retten la videre til grunn at søksmålet var "åpenbart grunnløst", noe som medførte at begrensningene i tvisteloven § 10-5 første og annet ledd ikke fikk anvendelse hva gjelder saks kostnader for tingretten.

Min konklusjon er etter dette at jeg ikke har opptrådt i strid med god dommerskikk."

Prosessfullmektig – advokat C – har i hovedsak uttalt følgende:

"Undertegnede representerte saksøkte, F, som prosessfullmektig i saken.

Med hensyn til dommer B styring av den muntlige sluttbehandling av saken er det vanskelig å kjenne seg igjen i klagers beskrivelse.

Av dommerens innledning fremgikk klart at han var godt kjent med partenes beskrivelse av faktum og rettslige anførsler. Saksøker og saksøktes prosessfullmektig ble derfor innledningsvis bedt om å komme med et konsentrert og "to the point" innledningsforedrag. Etter det undertegnede oppfattet, hadde saksøker forberedt et skriftlig notat som grunnlag for sin saksgjennomgang. Denne inneholdt en mer omfattende redegjørelse bl.a. for eiendommens tidligere skadehistorikk som var irrelevant for angjeldende tvistesak. Dommeren ba derfor saksøkte igjen om å konsentrere sin fremstilling til det som var relevant forsaken. Dette kan ha brakt saksøker noe ut av fatning, men dommeren fulgte opp med spørsmål til saksøker om sakens sentrale punkter. Det kan derfor vanskelig legges til grunn at saksøker ble stoppet slik at hun ikke fikk belyst sine poenger.

Under saksøkers avhør av saksøkte i tilknytning til dennes partsforklaring, skled saksøker igjen ut i lite relevante spørsmålsstillinger. Dommeren forsøkte på nytt å få saksøker til å konsentrere spørsmålene om det som kunne være av betydning for saken.

Saksøker frafalt selv forklaring fra innkalt vitne etter at dommeren ved spørsmål til saksøker hadde avklart at det vitnet skulle forklare seg om ikke ville bringe noe nytt eller avgjørende til saken.

Saksøker hadde videre tydeligvis forberedt en mer omfattende prosedyre. Også denne ga innledningsvis inntrykk av å favne langt utenfor det relevante tvistetema i saken. Dommeren Henstilte derfor på nytt om at saksøkers prosedyre ble begrenset til oppsummering av det relevante og sentrale i saken.

Dommerens gjentatte formaninger om å utelate irrelevant informasjon og argumentasjon skjedde på en bestemt, men ellers nøytral måte. Det kan ha vært til frustrasjon for saksøker, men kan ikke tas til inntekt for partiskhet eller sympati for en av sakens parter.

Saksøker var åpenbart uøvet med å fremstille en sak i retten. Sakens dommer gjorde etter mitt skjønn likevel en god jobb i å unngå at saken unødvendig ble vidløftiggjort og videre at saksøkers syn og standpunkt på sentrale punkter ikke gikk tapt i annen usaklighet, men ble ekstrahert i form av saksøkers svar på dommerens konkrete spørsmål.”

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf. domstoloven § 238 andre ledd, andre setning.

Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstoloven § 236 første ledd.

Det gjelder visse lovbestemte unntak fra denne myndigheten. En viktig begrensning i utvalgets myndighet følger av domstoloven § 236 fjerde ledd, som sier at utvalget ikke kan ”vurdere forhold som kan overprøves etter reglene i rettspleielovgivningen for øvrig”. Det betyr at dersom et forhold kan brukes som grunnlag for anke eller gjenåpning, kan Tilsynsutvalget ikke vurdere dette. Det er uten betydning om ankeadgangen er benyttet eller ikke. Dette gjelder også skjønnsmessige beslutninger truffet før og under rettsmøte.

Klagen er knyttet til dommerens møte- og prosessledelse/opptreden og administrering under et rettsmøte til muntlig sluttbehandling i en sak etter småkravprosess. Klageren var selvprosederende saksøker, mens saksøkte var representert ved advokat. Saken gjaldt krav om erstatning opp til kr 15 000 etter en fuktskade i stuetaket i saksøkerens leilighet.

Klageren har konkret anført følgende:

- (1) Dommeren la tidsmessige restriksjoner på hennes relativt omfattende forberedte partsforklaring, han stilte spørsmål i stedet, og hun ble avbrutt flere ganger og fikk ikke ført sitt vitne, slik at hun ikke fikk belyst sine poeng i saken.
- (2) Dommeren stoppet henne i å korrigere faktaforhold presentert av motparten, og hun ble stoppet og avbrutt både når hun skulle spørre ut motparten og i sluttprosedyren. Hun fikk ikke presentere saken og poengene slik hun ønsket.
- (3) Dommeren virket partisk og viste motparten sympati. Dommeren var ikke forberedt og hadde bestemt seg for utfallet på forhånd.
- (4) Dommeren kommenterte med hån i stemmen hennes påstand om at taket var klattmalt og fortsatt stygt.

Feil ved prosessledelsen kan som utgangspunkt brukes som grunnlag for anke over saksbehandlingen. Den del av klagen som gjelder tingrettsdommer B's beslutninger i rettsmøtet, herunder anførselen om at hans administrering medførte mangelfull opplysning av saken, er forhold som kunne brukes som grunnlag for anke over saksbehandlingen. Dette gjelder dommerens beslutning om å gripe inn i hennes saksframstilling/partsforklaring og bebudede bevisførsel. Dette gjelder også om dommeren av forskjellige grunner ikke har fått med seg faktum i saken.

Under henvisning til de begrensninger i Tilsynsutvalgets myndighet som følger av domstoloven § 236 fjerde ledd, avvises den del av klagen som i realiteten gjelder misnøye med den saksbehandling som ligger til grunn for den aktuelle dommen i saken.

Disiplinærtiltak kan settes i verk mot omfattende forhold som gjelder en dommers opptreden og handlinger. God dommerskikk har å gjøre med hvordan en dommer utfører sine oppgaver. Herunder vil dommerens opptreden i retten være gjenstand for vurdering. I den forbindelse kan spørsmål om møteledelse og opptreden overfor parter være av betydning. Videre vil spørsmål om brudd på god dommerskikk komme inn i forbindelse med vurdering av hvordan saksbehandlingen utføres, herunder om dommeren er dårlig forberedt til møter og mangler organisering av forberedelsen til rettsmøter, jf. kommentaren til domstoloven § 236 første ledd jf. Ot prp nr 44 (2000-2001) side 199.

Det følger av dette at klagerens anførsler om uverdige, krenkende og respektløse opptreden, kan behandles av Tilsynsutvalget. Utvalget skal således prøve om tingrettsdommer B har behandlet klageren respektløst, krenkende eller uverdige, herunder om han var uforberedt, eller om han på utilbørlig måte har gitt uttrykk for partiskhet eller forhåndsstandpunkt.

Parter som møter i retten skal føle seg ivarett og respektert av en nøytral og interessert imøtekommende dommer, og partene skal på en saklig måte gis nødvendig veiledning. Dommeren har et særlig ansvar for å ivareta den selvprosederende part. Opp mot dette står dommerens ansvar for saksfremdrift og saksstyring ut fra hva som skal til for å opplyse saken og hva som er relevant og sentralt i den forbindelse. Det er dommerens oppgave å sørge for at partene holder fokus på sakens tema, og herunder veilede om materielle og prosessuelle spørsmål og gi tilrådinger, om nødvendig bestemt, men nøytralt og saklig.

I dette tilfelle gjaldt det småkravprosess, med de særlige effektivitetshensyn som ligger bak denne behandlingsformen. Tilsynsutvalget kan forstå at en part subjektivt lett kan føle at tiden blir for knapp og at man ikke får sagt alt man har på hjertet. Det kan i en slik situasjon være vanskelig å forholde seg til den rettlede dommeren gir, endre fokus til det dommeren ber om, og endre sitt manuskript og sin agenda på stående fot. Dommeren må like fullt opptre nøytralt og saklig og vise forståelse for den selvprosederende part.

Dommer B's redegjørelse for de problemer som oppstod og hva som skjedde under rettsmøtet, er illustrerende for de utfordringer en dommer møter når en part har lagt opp saken langt bredere enn hva dommeren mener er relevant og nødvendig. En part må i en slik situasjon tåle rettlede, avbrudd og spørsmål, også at dommeren opptrer bestemt, så lenge det skjer på en tilbørlig måte innenfor tvistelovens rammer.

Tilsynsutvalget har etter dette ikke holdepunkter for å anta at tingrettsdommer B har opptrådt respektløst og krenkende overfor klageren i forbindelse med saksstyringen i den aktuelle saken. Det er heller ingen holdepunkter for at han var uforberedt, partisk eller forutinntatt, eller at han omtalte stuetaket hennes på hånlige vis.

Tilsynsutvalget har derfor ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder misnøye med saksbehandlingen.
2. Det foreligger for øvrig ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.